

У циљу примене Општег коментара број 21 о деци у уличној ситуацији Комитета за права детета Министарство за бригу о породици и демографију, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство унутрашњих послова, Републичко јавно тужилаштво и Град Београд, у складу са одредбама Породичног закона, Законика о кривичном поступку, Закона о прекршајима, Закона о полицији, Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица и Закона о спречавању насиља у породици, као и Општим протоколом за заштиту деце од насиља, доносе:

ПЛАН ЗАШТИТЕ ДЕЦЕ У УЛИЧНОЈ СИТУАЦИЈИ ОД НАСИЉА, ЗАНЕМАРИВАЊА И ИСКОРИШЋАВАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

„Деца у уличној ситуацији“ су деца узраста до 18 година, чији живот и/или рад зависи од улице, где бораве сама, са вршњацима или са породицом, затим деца која периодично живе и/или раде на улици и деца која не живе и не раде на улици, али редовно праве друштво својим вршњацима, браћи и сестрама или породици.

Према Општем коментару број 21 о деци у уличној ситуацији, дечији рад на улици може бити, зависно од врсте рада и околности под којима се тај рад одвија, користан или штетан, а у бројним случајевима и опасан по децу (односно може представљати злоупотребу дечијег рада).

Користан дечији рад је рад који обавља дете, а који не угрожава његово здравље, безбедност и лични развој и не омета његово школовање (рад обухвата активности помоћи родитељима у домаћинству, помоћ у породичном послу или зарађивање џепарца радним активностима ван времена које се проводи у школи или током школског распуста).

Опасан дечији рад на улици је било какав рад на улици који је штетан по здравље, безбедност или морал деце, што се утврђује на основу узраста, врсте активности у коју је дете укључено у околностима у којим се такве активности обављају, и то:

- **према узрасту:** сваки рад за децу млађу од седам година, рад на улици без адекватног надзора за децу до 14 година, рад ноћу на улици за децу било ког узраста
- **према околностима:** било која радна активност која се одвија у екстремним временским приликама (нпр. јака хладноћа, киша или врућина), у неадекватној обући и одећи, као и у небезбедним околностима (прометна саобраћајница, велика висина и др.)
- **према врсти посла:** било која активност која угрожава безбедност, здравље, добробит, морал или школовање деце, као што је рад са опасним материјама (нпр. сакупљање одређених секундарних сировина), просјачење и било која криминална активност која укључује децу.

Злоупотреба дечијег рада је онај рад који је ментално, психички, социјално и морално опасан и штетан за дете и који утиче на образовање детета, тако што онемогућава детету да похађа школу, обавезује дете да пре времена напусти образовање, или принуђује дете да похађа школу под изузетно тешким условима.

Надлежни органи и установе у Републици Србији предузимају све неопходне мере у циљу превенције и заштите деце у уличној ситуацији, о чему прикупљају податке по различитим критеријумима у оквиру својих система (нпр. деца која живе и раде на улици, деца корисници новчане социјалне помоћи и других материјалних давања, деца у сукобу са законом, деца у скитњи, деца жртве злоупотребе дечијег рада, деца жртве кривичних дела трговине људима, запуштања и злостављања малолетног лица, насиља у породици итд).

Циљ Плана заштите деце у уличној ситуацији од насиља, занемаривања и искоришћавања у Републици Србији (у даљем тексту: План), јесте обезбеђивање брзе и ефикасне интерсекторске сарадње у заштити деце у уличној ситуацији, која могу бити у ризику да постану жртве насиља, занемаривања и искоришћавања, као и пружање помоћи, подршке и обезбеђивање алтернатива за зависност деце која живе и/или раде на улици од улице.

Надлежни органи и установе за спровођење Плана су: центри за социјални рад, полицијске управе, виша и основна јавна тужилаштва, као и други органи и организације које имају законску обавезу или су заинтересовани за решавања проблема деце у уличној ситуацији (комунална милиција, здравствене установе, образовно-васпитне установе, инспекција рада, организације цивилног друштва и др.), који ће у оквиру својих редовних послова интензивирати активности у области превенције и заштите деце у уличној ситуацији.

- Центри за социјални рад (органи старатељства):

1. У складу са процењеним најбољим интересом детета и уз његову активну партиципацију, у сарадњи са релевантним субјектима, пружаће континуирану помоћ и подршку деци у уличној ситуацији применом мера и услуга из своје надлежности, као и помоћ и подршку родитељима или старатељима детета да, у границама својих способности и материјалних могућности, обезбеде услове живота који су неопходни за оптималан развој детета (члан 12. став 1. Породичног закона).
2. За свако дете у уличној ситуацији које је без родитељског старања обезбедиће примену мере старатељске заштите и алтернативну бригу о детету, у складу са процењеним најбољим интересом детета и уз његову обавезну партиципацију (члан 12. став 1. Породичног закона).
3. Након благовремене и целовите процене стања и потреба детета, породичних и срединских фактора, против родитеља за које се утврди да су злоупотребили родитељско право или грубо занемарили родитељске дужности или вршили насиље у породици (присиљавање детета на опасан рад на улици, присиљавање детета на прошњу, подстицање детета на вршење кривичних дела у вези са уличном ситуацијом, учествовање у кривичном делу трговине људима у које је дете жртва, итд.), предузеће мере грађанскоправне и кривичноправне одговорности, у складу са законом. Приликом процене вршења родитељског права, сама чињеница да дете или породица раде или живе на улици по правилу не сме бити разлог за лишење родитељског права и обезбеђивање алтернативног смештаја за дете (члан 81. Породичног закона).

- Полицијске управе:

1. Предузимаће мере и радње на идентификацији места, оквирног броја и узраста деце која живе и/или раде на улици, као и присуства одраслих или нешто старијих вршњака у њиховом друштву или непосредној близини, ради провере да ли их та лица искоришћавају за вршење кривичних дела или прекршаја (члан 50. Закона о полицији).
2. Ако утврђене чињенице и околности указују да постоје основи сумње да је извршено кривично дело или прекршај, предузимаће се мере и радње како би се пружила безбедносна заштита оштећеном лицу (жртви), идентификовао, пронашао и ухапсио учинилац кривичног дела или прекршаја, открили и обезбедили трагови и предмети који могу послужити као доказ, прикупила потребна обавештења која могу бити од користи за успешно вођење поступка и поднела кривична пријава или прекршајна пријава (члан 286. Законика о кривичном поступку).
3. У свим случајевима када постоји сумња да је дете жртва кривичног дела трговина људима (експлоатација детета за просјачење, вршење кривичних дела, искоришћавање за проституцију или порнографију и др.), користиће се Индикатори за прелиминарну идентификацију жртава трговине људима за полицију, а када се потврди сумња одмах

ће се обавестити Центар за заштиту жртава трговине људима и предузети све потребне мере и радње у складу са законом (Упутство о начину поступања запослених у Министарству унутрашњих послова у случајевима трговине људима).

4. У свим случајевима када постоји сумња да је дете жртва кривичног дела запуштања и злостављања малолетног лица или другог кривичног дела из групе дела против брака и породице, поступаће се у складу са одредбама Закона о спречавању насиља у породици и другим општим позитивноправним прописима.

- Виша и основна јавна тужилаштва

1. Надлежна јавна тужилаштва (виша и основна) по поднетим кривичним пријавама и достављеним извештајима у случајевима експлоатације, злостављања и искоришћавања деце, сходно оквиру предвиђености таквих видова противправног поступања према деци жртвама у кривичном законодавству, предузимаће радње ради провере основа сумње да је учињено кривично дело или да је одређено лице учинило кривично дело, покренуће кривични поступак, оптужење и изјављивање редовних правних лекова (члан 280., 282. и 285. Законика о кривичном поступку).
2. Групе за координацију и сарадњу при основним јавним тужилаштвима разматраће, између осталих и предмете формиране по пријавама или извештајима због кривичног дела запуштање и злостављање малолетног лица из члана 193. Кривичног законика у чијем раду учествују представници полиције, социјалних, здравствених и образовно-васпитних установа, као и представници организација цивилног друштва (члан 25. Закона о спречавању насиља у породици).
3. Контакт особе у вишим јавним тужилаштвима за кривично дело трговина људима из члана 388. Кривичног законика поступаће у предметима формираним по пријавама и извештајима због кривичног дела трговина људима, а у вишим јавним тужилаштвима која броје већи број заменика јавних тужилаца поступати и пратити поступање у свим назначеним предметима и то у случајевима када су деца жртве експлоатације за просјачење, вршење кривичних дела, искоришћавање за проституцију или порнографију и др. у ком поступку ће остваривати пуну сарадњу са Центром за заштиту жртава трговине људима, како по започетим кривичним поступцима у којима је Центар за заштиту жртава трговине људима већ спровео идентификацију, тако и у другим предистражним или кривичним поступцима где се појавила сумња у постојање жртве тог кривичног дела, а у складу са Стандардним оперативним процедурама (члан 282. и 285. Законика о кривичном поступку).

У циљу реализације Плана, наведени надлежни органи и установе предузимаће следеће мере и активности:

1. Директори центара за социјални рад у сарадњи са руководиоцима полицијских управа и виших и основних јавних тужилаштава организоваће састанак са представницима надлежних органа, установа и организација цивилног друштва у свим градовима и општинама на територији Републике Србије, на коме ће извршити анализу актуелне безбедносне проблематике ради утврђивања да ли на свом подручју имају децу у уличној ситуацији и у оним градовима и општинама где се утврди да имају, донеће план реализације активности намењених заштити деце у уличној ситуацији, који ће обухватити циљ, учеснике, контакт особе за координацију, време трајања, подручје на коме се спроводи, конкретне мере, радње, налоге рокове за спровођење и рокове за извештавање.
2. Списак контакт особа из центара за социјални рад задужених за праћење и извештавање о реализацији плана доставити Министарству за бригу о породици и демографију (kabinet@minbpd.gov.rs) и Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (kabinet@minrzs.gov.rs), списак контакт особа из полицијских управа доставити

Министарству унутрашњих послова (ssk.ukp@mup.gov.rs) и списак контакт особа у вишим јавним тужилаштвима за кривично дело трговина људима и у основним јавним тужилаштвима за кривично дело насиље у породици доставити Републичком јавном тужилаштву (kabinetrjt@rjt.gov.rs).

3. Контакт особе задужене за праћење и извештавање о реализацији плана (из центара за социјални рад, полиције и тужилаштва), припремиће заједнички извештај, свако за свој град/општину и достављаће га квартално (на свака три месеца у току текуће године) и на годишњем нивоу, најкасније до 31. јануара следеће године, на наведене мејл адресе надлежних министарстава и Републичког јавног тужилаштва, чији ће представници пратити реализацију активности, вршити анализе и по потреби пружати стручну помоћ и припремати извештаје о реализованим активностима.

Град Београд

4. Осим активности из тачки 1., 2. и 3. овог Плана, на подручју града Београда, од стране Секретаријата за социјалну заштиту Градске управе града Београда, у сарадњи са Градским центром за социјални рад у Београду, установом социјалне заштите Прихватилиштем за децу Београда и Полицијском управом за град Београд, уз укључивање релевантних партнера (комунална милиција, здравствене установе, образовно-васпитне установе, инспекција рада, организације цивилног друштва и др.), спровешће се пилотирање следећих активности:
 - медијска промоција установе Прихватилиште за децу Београда и дневне услуге Свратиште за децу (путем средстава јавног информисања, друштвених мрежа и сајтова надлежних органа и усанова) и дистрибуција промотивно-информативних материјала (плаката, флајера и др.), намењених упознавању деце у уличној ситуацији са начином остваривања и заштите њихових права, који ће бити постављени (доступни) у просторијама центара за социјални рад и других усанова социјалне заштите, образовно-васпитних усанова, здравствених усанова, угоститељских и продајних објеката, комуналне милиције, полицијских станица, виших и основних јавних тужилаштва.
 - обука представника надлежних органа и усанова који у свом раду могу доћи у контакт или поступају са децом у уличној ситуацији на подручју града Београда, на основу које ће припремити план обуке за представнике надлежних органа и усанова у осталим градовима и општинама на територији Републике Србије.
 - радионица са децом у уличној ситуацији, односно, корисницима дневне услуге Свратиште за децу у Београду на којима ће децу информисати о начину остваривања њихових права и обавеза, мерама заштите од свих видова насиља, злоупотреба, искоришћавања и услугама које могу користити у локалној заједници.
 - повремене обиласци и постављање покретних пултова на местима где бораве деца у уличној ситуацији, ради успостављања контакта и развијања поверења, поводом обележавања Међународног дана деце укључене у живот и рад на улици (12. април), Међународног дана деце (03. октобар), Европског дана заштите деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања (18. новембар) и Међународног дана нестале деце (25. мај).
 - усаглашавање Протокола о поступању органа, усанова и организација у ситуацијама рада са децом укљученом у живот и рад на улици у Београду са Општим протоколом за заштиту деце од насиља и Општим коментаром број 21 о деци у уличној ситуацији.

Након спроведеног пилотирања, искуства и примери добре праксе поделиће се са надлежним органима и установама у осталим градовима и општинама на територији Републике Србије ради унапређивања и уједначавања интерсекторског поступања и заштите деце у уличној ситуацији.

Овај План почиње да се примењује од 25. маја 2022. године и отворен је за придруживање заинтересованих партнера и унапређивање интерсекторских мера и активности усмерених на остваривања права и заштите деце у уличној ситуацији.

МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

Александар Вулин

Број 9097/21-20
Датум 25 MAY 2022

МИНИСТАР ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ,
БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА

Дарија Кисић Тепавчевић

Број 560-00-100/2022-09
Датум 25.5.2022.

МИНИСТАР ЗА БРИГУ О ПОРОДИЦИ
И ДЕМОГРАФИЈУ

Радомир Дмитровић

Број 560-00-00311/2022-01
Датум 25.5.2022

РЕПУБЛИЧКИ ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ

Загорка Доловац

Број 365/22
Датум 25.05.2022

ЗАМЕНИК ГРАДОНАЧЕЛНИКА
ГРАДА БЕОГРАДА

Горан Весић

Број Г-01-401.1-4250
Датум 25.05.2022.